

Funktionsprogram – Gruppbostad enligt LSS

Motala kommun

Beslutsinstans: Socialnämnden
Datum: 2018
Reviderande instans: Socialnämnden
Datum för beslut: 18 maj 2022
Revidering gäller från: 18 maj 2022
Nästa revidering: Hösten 2023

Diarienummer:
Paragraf:

Diarienummer: 21SN/0761
Paragraf:

Innehåll

Innehåll.....	3
Funktionsprogram – Gruppbofastad enligt LSS	4
Inledning	4
Syfte	4
Lagstiftning och allmänna utgångspunkter	4
Miljö och Energi	5
Planeringsprocessen	6
Tillämpning.....	6
Process inför inflytt.....	7
Generell kvalitet.....	7
Tomt/entré.....	7
Gruppbofastadens gemensamma entré.....	7
Larmsystem.....	8
Brandskydd	8
Tillgänglighet.....	9
Trösklar och nivåskillnader.....	10
Gruppbofastaden som helhet.....	11
Fönster och dörrar	11
Beslagning.....	12
Ljus/Belysning	12
Ljud/akustik	13
IT/wifi, TV, datorer, telefoni	13
El i gemensamhetsutrymmen samt lägenheter.....	14
Lås och larm.....	15
Inomhusklimat	16
Avfall/återvinning	16
Gemensamma utrymmen	17
Gemensamt kök med matplats	17
Gemensamt vardagsrum.....	19
Tvättstuga.....	20
Städförråd.....	20
Hjälpmiddels- och verksamhetsförråd.....	20
Bostadskomplement	21
Tilläggfunktioner, gemensamma utrymmen	21
Lägenheterna.....	21
Lägenheternas kök	23
Lägenheternas badrum	24
Lägenheternas hall	25
Medicinskåp i respektive lägenhet.....	26
Personalutrymmen	26
Omklädningsrum.....	26
Personalrum	26
Expedition	27
Jourrum/Vilrum.....	27
Referenser	29

Funktionsprogram – Gruppbostad enligt LSS

Inledning

Det är kommunens skyldighet att tillhandahålla bostad med särskilt stöd till personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning.

Detta funktionsprogram beskriver generella principer och krav på gruppbostäder enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, samt socialtjänstlagen, SoL, inom socialnämndens verksamhet i Motala kommun. Funktionsprogrammet är utformat för att underlätta arbete med ny- och ombyggnation i projekterings- och entreprenadskede och ska ses som styrande dokument.

Dokumentet tydliggör socialförvaltningens ståndpunkt samt refererar till lagstiftning för att klargöra grundläggande behov för förvaltare, projektör, entreprenörer, byggherre och andra intressenter. Avvikelse och detaljutformning beslutas i samråd med socialförvaltningen inför projektering av en gruppbostad. Socialförvaltningen ska alltid delta vid uppstart av projekteringen av en gruppbostad. Vid avsteg från funktionsprogrammet, om något väljs bort eller om tillval görs utanför funktionsprogrammet ska detta kravställas mot samtliga projektörer vid projekteringsfasen. Den utsedda projektledaren är den som håller ihop och levererar avvikelser och tillägg till socialförvaltningen. Respektive projektör ska arbeta in funktionsprogrammet i framtagandet av handlingar och projektledare ska säkerställa att detta är gjort.

En gruppbostad är ett boendialternativ för personer som har så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att stöd är mer eller mindre påkallat dygnets alla timmar. Målgruppen är vuxna personer med olika variationer av funktionsnedsättning, autism och autismliknande tillstånd, personer med intellektuella eller psykiska funktionsnedsättningar. Gruppboستaden ska fungera väl för den boendes egna behov och aktiviteter, användning av hjälpmedel samt utgöra en god arbetsmiljö för personalen.

I dokumentet används ordet funktionsnedsättning genomgående då det är den formuleringen som används i lagstiftningen.

Syfte

Funktionsprogrammet beskriver utgångspunkter för planering av gruppbostäder för personer som omfattas av insatser med stöd av lagen (1993:387) om stöd och service för vissa funktionshindrade, LSS. Funktionsprogrammet ska ses som ett juridiskt dokument som kompletterar lagstiftningen. Syftet är att funktionsprogrammet ska användas av projektörer och entreprenörer.

Lagstiftning och allmänna utgångspunkter

LSS är en rättighetslag som ska garantera individer med omfattande och varaktiga funktionshinder goda levnadsvillkor. Det innebär att varje individ har rätt att få den stöttning som individen behöver för att kunna leva ett så självständigt liv som möjligt. En av de insatser som regleras i LSS är vuxnas rätt till bostad med särskild service enligt 9 §

9. Bostad med särskild service är ett samlingsbegrepp och innebär boende i gruppboende, serviceboende eller annan särskilt anpassad bostad.

De grundläggande principerna i LSS bygger på FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. Bärande principer är självbestämmande och inflytande, tillgänglighet, delaktighet, kontinuitet, integritet och helhetssyn.

LSS ska tillförsäkra den enskilde goda levnadsvillkor. Gruppboendet ska garantera en god individuell boendemiljö som ger förutsättningar för ett så självständigt liv som möjligt. För boendet gäller att det är den enskildes hem och ska inte ha en institutionell prägel. Antalet boende bör vara lågt, tre till sex personer¹. Detta för att samtliga boende ska tillförsäkras goda levnadsvillkor och kunna stärka och utveckla samspelet i gruppboendet.

Gruppboendet bör inte vara belägen i nära anslutning till en annan gruppboende, korttidshem, särskilt boende för äldre eller en daglig verksamhet.

En bostad enligt LSS ska innehålla allt som Boverket föreskriver för fullvärdiga bostäder, inklusive tillgång till uteplats och ska utformas med hänsyn till följande funktioner:

1. Bostad anpassad för personer med olika funktionsnedsättningar.
2. Gemensamma utrymmen för samvaro och aktiviteter.
3. En väl fungerande arbetsmiljö för personal.

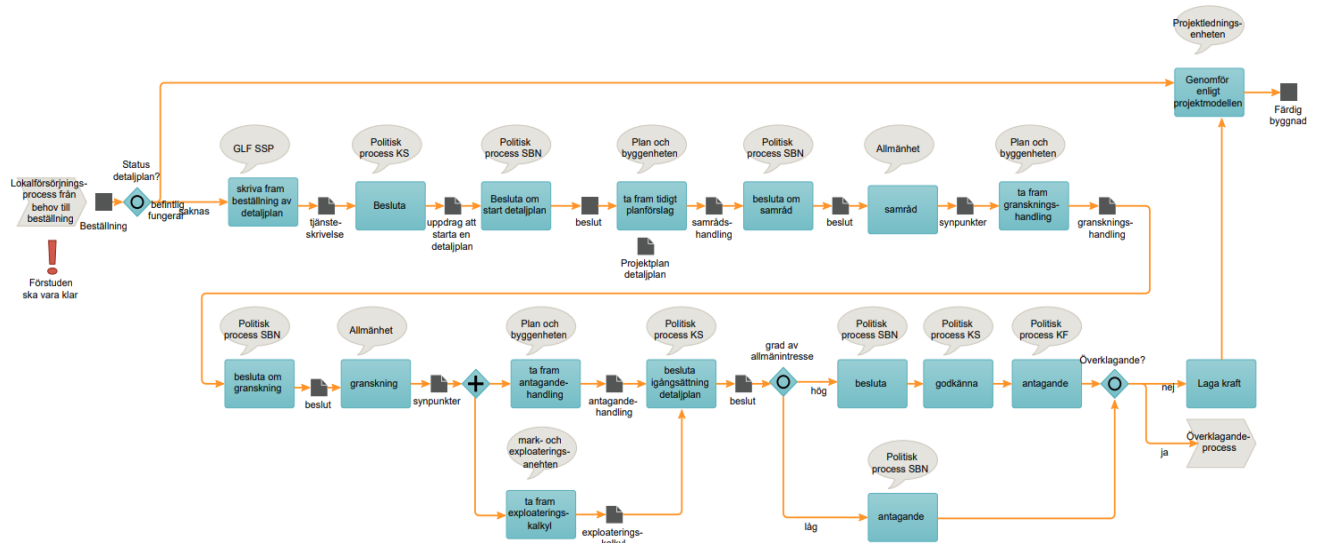
Kraven i plan- och bygglagen, PBL, plan- och byggförordningen, PBF, och Boverkets byggregler, BBR, är samhällets minimikrav på byggnader när det gäller bostadsutformning, tillgänglighet och användbarhet, bärförmåga, brandskydd, säkerhet, hygien, hälsa, miljö, hushållning med vatten och avfall, bullerskydd, säkerhet vid användning och energihushållning. Med detta funktionsprogram vill Socialförvaltningen, Motala kommun understryka vikten av att, förutom ovanstående lagstiftningar, vid byggnation av gruppboende, även addera arbetsmiljölagstiftning samt detta funktionsprogram.

Miljö och Energi

Målsättningen ska vara att upprätta en miljöbyggnad med som lägst klassning silver utifrån Motala kommuns projekteringsanvisningar miljö, solceller och energi senaste upplagan. För uppdaterade anvisningar i frågan kan kontakt tas med Fastighet - fastighet@motala.se. Investeringen ska komma socialförvaltningen till godo.

¹ I en gruppboende bör i regel endast tre till fem personer bo. Ytterligare någon boende bör kunna accepteras men endast under förutsättning att samtliga personer som bor i gruppboendet tillförsäkras goda levnadsvillkor. (SOSFS 2002:09)

Planeringsprocessen

I det arbete som ryms under aktiviteten ”Genomför enligt projektmodellen” är det ett krav att socialförvaltningen är involverad och konsulteras.

Tillämpning

En gruppbostad utförs och förvaltas av Motala kommuns fastighetsförvaltning och hyrs ut till socialförvaltningen som i sin tur hyr ut till individer med särskilda behov enligt LSS. Socialförvaltningen är beställare av gruppbostad och utser den som ska bedriva verksamhet i en gruppbostad. Politiskt beslutande är socialnämnden i Motala kommun.

Funktionsprogrammet ska ses som ett komplement till rådande lagstiftning, förordningar, föreskrifter och branschregler. Om Funktionsprogrammet har angivit högre standard eller nivå än vad ovan nämnda dokument gör – då gäller Funktionsprogrammet. Projektör jobbar in det som framgår i Funktionsprogrammet i handlingarna och projektledare säkerställer att detta genomförs av samtliga projektörer/entreprenörer.

Kravställning är att såväl under projekteringsfasen som entreprenadskedet ska sörjas för att klimat- och miljömässiga aspekter beräknas samt att god hygienisk standard kan säkras. Exempelvis kan solceller vara en del att införliva i byggnationen för att minska driftkostnaden.

Bostaden och gruppbostraden är också en del av personalens arbetsmiljö - vägledning finns i arbetsmiljölagstiftningen. En viktig del i utformningen av gruppbostraden att tänka på är personalens möjligheter att få överblick inom byggnaden samt ha en god arbetsmiljö.

En gruppbostad kan placeras i markplan i en friliggande byggnad likväl som i ett flerfamiljshus. Specifika hänsyn till gällande brandskyddsregler ska då tas. Gruppbostraden skulle kunna ha olika stora lägenheter om det fungerar planerings- och kostnadsmissigt. Oavsett hur gruppbostraden är placerad ska det finnas tillgång till en utemiljö som är anpassad till personer med låg rörlighet, psykiska/kognitiva såväl som fysiska funktionsnedsättningar, nedsatt syn och hörsel. För alla typer av gruppbosträder gäller att de

ska vara lättillgängliga från gatu- och tomtmark med undvikande av nivåskillnader och trånga passager.

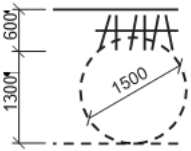
Process inför inflytt

En samplanering mellan myndighet LSS och utförare LSS ska ske. Processen påbörjas cirka åtta månader innan beräknat inflyttningsdatum och ägs av socialförvaltningen. Syftet med samplaneringen är att identifiera vilka individer som ska erbjudas platser och på så sätt säkerställa att rätt kompetens på personalen rekryteras och att de boende ska fungera tillsammans. Gemensamma möten med personerna ska ske innan inflytt.

Generell kvalitet

Tomt/entré

Angöring ska kunna ske intill huvudentrén, godkänt avstånd enligt Boverkets byggregler, är max 25 meter. Om rullstolsramp krävs i samband med angöring får denna ha en lutning på högst 1:20. Dessa och följande måttangivelser har hämtats ur Boverkets byggregler, BBR, samt "Bygg i kapp Handikapp" Svensk Byggtjänst.

Krav	Förklaring/Hänvisning	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Entrén ska vara fullt tillgänglig	SIS Höjd nivå/Utökad tillgänglighet. Mått lämpliga för bostadsutformning finns i SS 91 42 21:2006 utgåva 5. 	
Markunderlaget fram till entrén anpassat för rullstol	Hård yta	
Personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga ska kunna komma fram till byggnadsverket och på annat sätt använda tomten		
Avstånd entré – angöring max 25 m	Byggnorm enligt Boverkets byggregler.	

Gruppbestadens gemensamma entré

Gruppbestadens entré ska ha karaktär av bostadsentré. Entré/er ska placeras så att passage av gemensamma samvaroutrymmen inte behöver ske för att nå den enskilda bostaden. För att uppnå detta och för att uppnå funktionalitet i övrigt kan det vara nödvändigt med flera utvändiga entréer.

God men inte bländande belysning vid entrédörrar samt i övrigt utomhus.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Entrédörr med hög säkerhetsklass vad gäller lås samt försett med summerton som varnar vid ej stängd dörr och kopplat till passersystemet inklusive armbågskontakt	SIS Höjd nivå/utökad tillgänglighet, sid 5 Låsklass 3. Armbågskontakt för dörröppning placeras enligt BBR (för sittande i rullstol)	
Skydd för nederbörd och vind ska finnas utanför entrén	För att kunna invänta transport	
Sittplats ska finnas i nära anslutning till entrédörr	För att kunna invänta transport	
Om görligt ska grusfång finnas utanför entrén	För att förhindra att grus fastnar i dörröppningen och påverkar dörrens förmåga att stängas	

Larmsystem

Särskild överenskommelse om inbyggt verksamhetslarm och fastighetslarm i fastigheten. Bedömning görs tillsammans med socialförvaltningen vid projektering och tas vid behov med i upphandlingen.

Brandskydd

Gruppboenden ska ha en hög brandsäkerhet och alla lägenheter ska vara egna brandceller.

Om en gruppboende skulle behöva optiska larmdon förskrivs det genom verksamhetens försorg. Hänsyn behöver alltså *inte* tas vid byggnation vad gäller optiska don.

Vid byggnation ska beaktas att kraven på rörlighet och fysisk förmåga gällande att dels kunna stödja, lyfta och rädda, vid brand eller annan olycka, omöjliggör en egen fysisk funktionsnedsättning av högre grad hos den personalen som arbetar direkt med de boende. Detta gäller ej för kontorspersonal, handläggare eller annan personal som inte är direkt ansvarig för att ersätta den boendes egen förmåga.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Brandlarm ska vara automatiskt, adresserbart och vidarekopplat till Räddningstjänsten	Innebär samtliga rum i hela gruppboenden	

Automatisk upplåsning av utrymningsvägar vid larm		
Brandsläckare med plastkåpa, så kallat släckarskåp, brandfilt och utrymningsplaner ska finnas i gemensamma utrymmen	I lägenheterna ansvarar de boende själva för att det finns brandfilt och brandsläckare	
Utrymningsplaner ska finnas i korridor vid entrédörrarna	En vid respektive huvudentré om det finns fler än en	
Brand- och utrymningslarm ska ha förmågan att skicka klartext gällande var brand uppstår. Meddelande ska kunna läggas ut på servicetablå på avdelningen eller skickas till angränsande enheter inom ett område. Meddelande ska kunna gå ut via telefonsignal (mobilnätet) till minst x antal lämpliga telefoner	Om servicelarm finns installerat ska adresseringen överensstämja med den boendes servicelarm. Antal mottagande telefoner bedöms i samband med upphandling/byggnation	
Om boendet finns på flera våningsplan ska utrymningsvägarna anpassas efter detta		

Tillgänglighet

För personer med funktionsnedsättning innebär att de, på lika villkor som andra, har tillträde till den fysiska miljön, transporter och anläggningar, samt tillgång till information, kommunikation, varor, produkter och tjänster.

En gruppbostad ska vara utformad så att personen kan orientera sig, förstå var olika aktiviteter utförs och var saker och personal finns. Miljön bör vara genomtänkt för att minimera individuella stressorer och undvika sensorisk överbelastning. Tillgång till bredband och wifi i bostad med särskild service är ofta en förutsättning för många tekniska hjälpmedel och tekniskt stöd som kan främja delaktighet.

Kommunikation och kognition kan stödjas med hjälp av olika tekniska lösningar. Tekniken kan göra det möjligt för den enskilde att klara av situationer som det annars inte skulle vara möjligt att klara. Både hjälpmedel och välfärdsteknik kan bidra till ökad delaktighet och självständighet för personer med funktionsnedsättning. Områdena behöver därför ses som delar av det samlade stödet för den enskilde.

För att skapa god framkomlighet med rullstol krävs väl tilltagna mått på korridorer, vändplatser och mötesplatser. Byggnorm anger minst 1300 mm diameter för vändyta, för

elrullstol för utomhusbruk krävs 1500 mm. För möte mellan två rullstolar krävs 1800 mm bredd.

Vid byggnation bör beaktas att medelvikten hos befolkningen överlag ökar vilket gör att förskrivning av större hjälpmedel blir vanligare. Därmed ökar kraven på tillgänglighet och god arbetsmiljö. I förekommande fall kan två eller tre personal runt en rullstolsburen behövas jämfört med en personal eller att den rullstolsburna hanterar rullstolen själv.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
1500 mm vändyta för rullstol		
Bredd i korridor – 1300 mm eller mer	Bredd nödvändigt för rullstol då hjälp från personal behövs. Likaså är utrymme för exempelvis personer med autism behövligt	
Olika färg på lister och dörrar	Avvikande färg på dörrblad gör det enklare att se	
Mått för innerdörrar och lägenhetsdörrar ska vara med höjd nivå/utökad tillgänglighet	Mått lämpliga för bostadsutformning finns i SS 91 42 21:2006 utgåva 5, sid 6	
Gemensamhetsytorna, kök och vardagsrum ska vara byggda med höjd nivå/utökad tillgänglighet		

Trösklar och nivåskillnader

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Trösklar och nivåskillnader får inte förekomma inom enheten	Kan släppa in ljud. Kan du kompletteras med ljudisolerande funktion på dörren.	
Nivåskillnader till uteplatser/balkonger får uppgå till högst 15 mm och ska förses med kilar för riskfri passage	I första hand eftersträvas nivåskillnad noll, såväl inomhus som vid balkongdörrar och dörrar mot utemiljö	

För ramper gäller lutning 1:20		
-----------------------------------	--	--

Gruppboenden som helhet

Boverkets regler för fullvärdigt boende gäller. Utöver det gäller att eftersträva en icke-institutionell prägel. Användarvänlighet och enkelhet samt miljömässig funktion ska vara förstahandsval.

Målning och/eller interiört material som blänker, reflekterar, har starka mönster eller färger ska inte användas. Blanka golv och klinkers utsluts då dessa kan upplevas som hala att gå på, förstärker ljud och är hårda (klinkers) säkerhetsmässigt.

Krav	Förklaring/Hänvisning	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Vägghållare för pappershandduk, handsprit, tvål samt skyddsutrustning monteras i varje badrum		
Avbärarkant i trä på samtliga hörn	För att minimera slitage från rullstol på väggar. Ska vara i trä för minskad institutionell prägel	
Ytskikten ska vara slitstarka och tåla daglig rengöring samt användande av rullstol, gästol och rollator. Klinker får EJ användas		
Ytskikt ska tåla punktdesinficering med desinfektionsmedel		

Fönster och dörrar

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Mellanliggande persienner i alla fönster	Utanpåliggande persienner ska inte förekomma då dessa riskerar att rivs ner	
Säkerhetsbeslag för samtliga öppningsbara fönster och balkongdörrar		

Solavskärmning i söder och västerläge	Om markiser används är motordriven markis att föredra	
Fönster ska ge ljusinsläpp men inte ge för stor insyn i lägenheten. Normala fönster exempelvis 980 mm x 1180 mm	Den personliga integriteten ska värnas	
Dörrar till alla offentliga miljöer, inklusive vårdmiljöer, ska generellt hålla klass E enligt SS 81 73 03. Respektive lägenhet ska ha entrédörr av hög säkerhetsklass vad gäller brand samt ljudisolerande kvalitet	Luftljudisolering 44 dB	

Beslagning

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Kranar, handtag, vred, strömbrytare och liknande utrustning ska vara enkel och lättförståelig och lätthanterlig modell	För att underlätta de boendes möjligheter att känna sig bekväma och trygga. Utrustningen ska tåla högre slitage än standard	
Säker vatten ska installeras		

Ljus/Belysning

En varierad belysning bidrar till att förtydliga rummet och rummets innehåll. Det underlättar orienteringen. Dagsljus, allmän belysning och punktbelysning och trivselbelysning ska komplettera varandra så att skarpa skuggor undviks.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
All belysning ska vara flimmerfri och enkel ljusreglering ska finnas		
All belysning ska vara av energisnål karaktär		

Nödbelysning ska finnas	Med anledning av bostadens karaktär ska nödbelysning anpassas efter detta och de boendes förutsättningar	
-------------------------	--	--

Ljud/akustik

De boende kan störas av ljud eller vibrationer både utifrån och inifrån varför ljudavskiljning B ska utgöra grunden vid byggnation. Rent allmänt ska ljud från exempelvis surrande fläktar och liknande byggas bort för att minska andelen stressorer kring ljud. Även störande missljud i allmänhet ska undvikas. Att beakta ljudets transportvägar och även där arbeta för att eliminera stressorer är önskvärt i så hög grad det är möjligt.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Ljudavskiljning B ska utgöra grunden vid byggnation		

IT/wifi, TV, datorer, telefoni

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Datauttag, så kallat korskopplingskåp, ska placeras i teknikrummet		
Teknikrummet placeras i gemensamt utrymme där all fastighetsteknik samlas med separat entré utifrån	Det så kallade teknikrummet ska <i>inte</i> placeras inne i exempelvis korridor i verksamheten då det stör. Både vid servicebesök och ljud	
Gruppboendets verksamhetsdel och gemensamhetsutrymmen ska vara anslutet till stadsnät via fiber	För anslutning av TV via stadsnät via fiber	
I samtliga lägenheter ska det finnas nätverksuttag för datorer, TV och telefoni med möjlighet till öppen fiber	Lägenheterna ska utrustas så att det kan vara öppenfiber som alternativ. Den boende ska kunna ansluta sig till öppen fiber.	
Mobiltäckning ska finnas och fungera i hela huset 5 G		

täckning. Ska vara uppgraderbar vid stora teknikskiften		
Datakommunikation ska finnas i hela fastigheten enligt kommunens senaste fastighetsnätstandard		
Trådlöst nätverk som täcker gruppbestadens gemensamma utrymmen med accesspunkter från kommunens leverantör av it		
Dragning av kanalisation till lägenheterna ska även innefatta datauttag för stadsnätet	Datauttag behövs för eventuell nattkamera eller andra digitala hjälpmedel och installeras för eventuella kommande behov	

El i gemensamhetsutrymmen samt lägenheter

Gruppbestaden ska ha en elmätare i respektive lägenhet samt en för verksamheten.

Placering av eluttag till taklyft beslutas i samråd med socialförvaltningen vid projektering. (Se problematiserande avsnitt under Lägenheternas badrum).

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Uttag för data, telefoni och TV ska finnas		
Eluttag för belysning i fönstren	Ska finnas i gemensamhetsutrymmen samt respektive lägenhet	
Allmänbelysning i hall		
Centralt placerade lampputtag i samtliga rumstak förutom badrum	Badrum har specifik belysning enligt standard	
Dörrsignal till respektive lägenhets entrédörr ska gå att koppla ur	Boende kan vara ljudkänsliga	
Timer av typen tryckknapps-timer i samtliga kök för spis, kaffebryggare, micro och tekokare	Timer med tryckknapps-funktion ska finnas. Timer med vred går ofta sönder och blir en extra kostnad för verksamheten	

Lampputtag med krok till matbordslampa	Boende ska ha möjlighet att hänga upp egen takarmatur i rummen.	
Ljusramp över köksbänk ska finnas i lägenheternas och i gruppbestadens kök	LED- belysning eller annat lämpligt	
Elmätare i respektive lägenhet		
Elmätare för verksamheten		
Låsförsett skåp för säkringar placeras i respektive lägenhet		
Samtliga uteplatser och balkonger ska förses med normalt vägguttag samt ett extra vägguttag kopplat till ytterbelysning	Säkring 10A	
Eluttag ska finnas för laddning av hjälpmedel	Placeras på lämplig plats. För laddning av eldriven rullstol.	

Lås och larm

Gruppbestaden är bemannad dygnet runt och därför anses inte inbrottslarm nödvändigt. Verksamhetslarm kan bli aktuellt. Detta beslutas inför respektive byggnation.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Passersystemet till byggnaden ska vara kompatibelt med kommunens primära passersystem och vara online-baserat. Systemet ska hanteras på en server driftad av IT (ej lokal server i byggnaden)	Som exempel kan nämnas att idag, 2022, används Assa Arx. Den typen av system ska användas. OBS ej krav med Assa, det finns enbart med som exempel!	
Passersystemet ska ha nyckel som komplement	För säkerhet både vid driftstörning men fram för allt om en boende låser in sig och behöver hjälp	
Att låsa och öppna ska vara enkelt för de boende. Det ska alltid vara möjligt att enkelt komma ut	Beakta att boende kan ha både kognitiva samt fysiska nedsättningar som gör att	

	enkelt och funktionellt är ett bra riktmärke. Personal ska alltid kunna komma in i lägenheterna	
Låssystem med loggkontroll		
Antal nycklar/taggar till gruppbestaden beslutas i samband med att låsschematas fram. Två taggar till respektive lägenhet ska ingå för den boende.	Möjlig lösning; nyckelskåp kan sättas i personalens kontor för att förvara en nyckel till respektive lägenhetsdörr istället för att varje medarbetare har en egen nyckel. Antal taggar/nycklar till personal beslutas vid upphandling	
Medicinskåp med loggkontroll	Huruvida detta ska kopplas till passersystemet eller ej avgörs inför respektive byggnation	

Inomhusklimat

Målgruppen kan vara känslig för drag, överdriven värme eller kyla. Golvvärme är att föredra ur flera perspektiv då det utgör en trivsammare boendemiljö. Det ses också som miljövänligt då den typen av värme gör att känslan blir mer ombonad och därmed kan en lägre inomhustemperatur användas. Utredning av komfortkyla görs inför respektive nybyggnation/projektering.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Värmerör ska inte vara utanpåliggande		

Avfall/återvinning

Avfallsutrymmet är gemensamt för verksamheten och de boende. Förvaring av sopor samt källsortering ska finnas i anslutning till gruppbestaden i kallutrymme. Vid byggnation på egen tomt ska avfallsutrymmet ligga i en så kallad miljöstuga på tomten. Vägen till miljöstugan ska vara tillgänglighetsanpassad och lätt åtkomlig för det bolag som ombesörjer tömning.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Spolslang för rengöring samt golvbrunn		

Soprum ska uppfylla erforderliga brandkrav		
Eluttag		
Tillgänglighetsanpassad	Se krav entrédörr för lutning, dörrbredd och vändradie	
Ska vara kallutrymme		

Gemensamma utrymmen

Den gemensamma delen för varje gruppobostad består av kök med matplats och vardagsrum/allrum samt om möjlighet ges ytterligare ett allrum för aktivitet. Vardagsrum/allrum ska vara placerad så att det ansluter till kök och matplats så att detta tillsammans utgör gruppobostadens centrum.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Lägenheternas entrédörrar får inte mynna ut direkt in i gemensamma utrymmen		
Ytan för gruppens gemensamma utrymmen ska vara 10-12 kvm/lägenhet (korridor, trapphus, tvättstuga, förråd och personalutrymmen oräknat)		
De gemensamma ytorna ska vara utformade så att god överblickbarhet skapas		
Från vardagsrum/allrum, kök eller annan del av de gemensamma lokalerna ska trädgård/uteplats/balkong kunna nås		

Gemensamt kök med matplats

Med central placering ska finnas ett väl utrustat normalkök med goda arbetsytor och förvaringsutrymmen beräknat för 10 - 12 personer. Det gemensamma köket ska ge möjlighet för de boende till medverkan i förekommande kökssysslor. Därav ska bänkinredning som fungerar för rullstolsanvändare och personer med svårigheter att fysiskt

kunna lyfta finnas. Ugn och micro ska vara placerade i arbetshöjd oavsett personens längd eller begränsningar i rörelse. Exempelvis kan utdragbara hurtsar och skåp användas. Detta är nödvändigt för att nå en så hög grad av självständighet som möjligt för de boende.

Matplats ska utformas så att det finns utrymme för tio personer samtidigt varav utrymme ska medges för användning och placering av minst två rullstolar.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Kökets beredningsplats utformas enligt SIS med Höjd nivå/Utökad tillgänglighet Kök där matplatsen beräknas för 10-12 sittande personer	Detta ska ses i relation till antal lägenheter. Matplats och kök kan byggas separat eller tillsammans	
Köket utformas så boendemedverkan kan ske. 1-3 personer ska tillsammans kunna bereda mat. Enligt SIS med Höjd nivå/utökad tillgänglighet	Exempelvis utdragbara skåp och ett beredningsutrymme med höjd för rullstolsanvändare	
Ett högskåp	För förvaring av torrvaror	
Ett separat tvättställ	För handtvätt	
Förvaring för sortering av matavfall samt sopsortering; kartong, glas, metall och plast	Placering - under diskbänk	
Två lådor försedda med låscylinder	För kemikalier och knivar	
Ett överskåp eller helskåp försett med låscylinder		
Ugn placerad i ergonomisk arbetshöjd		
Diskmaskin placerad i ergonomisk arbetshöjd		
Diskmaskin - 12 kuvert, lägsta dB-nivå och hög miljöklassning och snabbfunktion som kör 60 grader eller mer	Miljö- och hälsa vill att disken körs i minst 60 grader. Diskmaskin med snabbfunktion som gör över 60 grader eller mer	
Ugn och spis ska vara enkla att förstå och hantera med vred samt med lägsta	Undvik touchfunktion	

möjlig dB-nivå och med hög miljöklassning		
Micro får ej placeras högre än 140 cm i underkant. Om möjligt placeras den i ergonomisk arbets höjd.		
Utdragbara skåp	Förenklar för rullstolsanvändare att använda köket	
Eluttag med inställbar timer ska finnas i grupp bostadens köksdel. Eluttag och timer ska kunna slås på/av via nyckel och kan med fördel placeras dolt. Avslagningen ska inte påverka eluttag, belysning eller kyl/frys.	Ska finnas för kaffe bryggare, micro samt spis och ugn	
Spis med spisvakt		

Gemensamt vardagsrum

Det gemensamma vardagsrummet används för umgänge av boende och personal. Vardagsrummet ska ligga centralt inom den samlade gruppen av bostäder och ha en tillräcklig yta för att göra det möjligt att använda rummet för gemensam aktivitet som att titta på TV, samtala eller spela spel.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Stort nog för två 3-sitssoffor och två fåtöljer samt plats för TV, soffbord och en bokhylla. SIS standard Höjd nivå, Utökad tillgänglighet. Plats för 10 personer	Minimikrav för det gemensamma vardagsrummets möblering. Bra att möblering är möjlig med tex två mindre soffor där man kan sitta tillsammans, men även mindre fåtöljer för att man ska ges möjligheter att umgås på sina villkor. Många har svårt att sitta tätt ihop	

Tvättstuga

Två alternativ finns vid nybyggnation av gruppbostad. En gemensam tvättstuga för verksamhet och boende alternativt en tvättstuga för verksamheten. Om tvättstuga enbart för verksamheten byggs inreds respektive lägenhet med en egen tvättpelare.

Väljs tvättstuga för enbart verksamheten förordas en mindre tvättstuga för verksamhetens behov för tvätt av främst sängkläder och mer skrymmande textilier. Tvättmaskiner ska placeras i god ergonomisk arbetshöjd. Tvättstugan ska ha en egen groventré där det också ska finnas avspolningsmöjligheter av hjälpmedel såsom till exempel rullstol. Möjlighet att hänga blöta kläder, ställa blöta skor och exempelvis paraplyer på tork ska finnas.

Väljs en gemensam tvättstuga ska den innehålla tvättmaskiner för flerfamiljshus och placeras så att både rullstolsanvändare såväl som icke-rullstolsanvändare kan använda maskinerna. Groventré med torkmöjligheter för kläder och skor samt möjlighet för rengöring av rullstol bör då byggas som separat utrymme.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Tvättmaskin och torktumlare med hög miljöklass placerat i ergonomisk höjd		

Städförråd

Kan eventuellt kombineras inom utrymmet för gemensam tvättstuga.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Rum, cirka 4-6 kvm, med utrustning och material för städning och utslagsvask	Ska byggas större än liten städskrubb.	

Hjälpmedels- och verksamhetsförråd

Ett förråd inne i gruppboستaden för förvaring av skrymmande hjälpmedel samt verksamhetens förvaring ska finnas. Förråden kan delas på två olika platser.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Förrådsyta cirka 2-4 kvm	För verksamhetens behov av tex skrymmande hjälpmedel, julsaker förvaring av dynor till utemöbler, rengöringsmedel och liknande	

Ska delvis kunna inredas med väggfasta hyllor		
---	--	--

Bostadskomplement

Det ska finnas bostadskomplement till bostaden i form för förvaring av säsongsutrustning och liknande i en separat yta i gruppbestadens närhet. Förvaring av cyklar, utomhusrullstolar och liknande ska möjliggöras.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Frostfritt förråd med låsbart utrymme	Förråden ska <i>inte</i> uppta yta inne i gruppbestaden	
Utrymme för postboxar i bostadens närhet för de boende och ett enskilt postfack till verksamheten	Enligt BBR	
Säker förvaring med laddplats för en elrullstol ska finnas		

Tilläggsfunktioner, gemensamma utrymmen

Eventuella tilläggsfunktioner bestäms för varje separat objekt beroende på om gruppbestaden kommer att ha en särskild inriktning eller inte. Tilläggsfunktionerna kan vara olika typer av funktioner som lockar till aktiviteter och/eller samvaro för att öka möjligheterna till goda levnadsvillkor.

Lägenheterna

Bostaden ska vara utformad för alla normala dagliga funktioner. Den ska ge plats för umgänge, sömn, vila, hygien och förvaring. Bostaden ska utformas som fullvärdig bostad enligt Boverkets byggregler och vara mellan 35 och 45 kvm.

Vid respektive projektering ska behov av förberedelse med gängstänger för taklyft värderas i sovrum och badrum. Om ett alternativ kan väljas förordas val av gängstänger i sovrum. Om förberedelse med gängstänger utesluts behöver takhöjden vara 2700 mm (2 m 70 cm) för att portabel lift ska fungera. Vid användandet av portabel lift behöver säkras att det finns möjlighet att montera rakbana eller traverssystem samt alternativ med väggstolpar och väggskenor. Traverssystem kräver högst takhöjd. Portabel lift är ur ett arbetsmiljöperspektiv mindre önskvärt. För att summera ovanstående diskussion förordas förberedelse i tak för montering av fast lift. Detta ökar säkerheten och förbättrar både arbetsmiljö samt omvårdnaden av de boende.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Hall, hygienrum, allrum/vardagsrum och sovrum/sovdal enligt SIS standard Höjd nivå, Utökad tillgänglighet		
Matplats och kök med full matlagningsmöjlighet		
Alla utrymmen, utom badrummet, dimensionerade så att det finns vändradie, om 1300 mm, för rullstol. Enligt SIS standard Normalnivå/Grundläggande tillgänglighet	Utökad tillgänglighet ska kunna uppnås vid behov genom enklare justeringar i köket/köksdelen genom att tex ta bort ett eller två köksskåp	
Klädskåp alternativt garderob och linneskåp samt städsåp. Ska vara möjligt att anpassa för rullstolsanvändare		
Fönsterbänkar samt fästen för gardinuppsättning		
Eluttag vid sängplats placerat så att flexibel möblering av vårsäng är möjlig vid förändrat omvårdnadsbehov	Vårdsäng ska kunna placeras med sängsidan mot vägg och med huvudändan mot vägg	
Om garderob finns i sovrummet ska dessa vara flyttbara	För att valmöjlighet för placering ska öka	
Val av färg/tapet	Ska om möjligt kunna göras av den boende	
Lägenheternas numrering	Märkningen ska vara tydlig för att underlätta vid felanmälan och larm. Lantmäteriets nationella numrering av lägenheter är att föredra.	

Lägenheternas kök

Kök i bostaden ska vara utrustat enligt standard för normalt lägenhetskök med bänkinredning som fungerar för rullstolsanvändare och personer med svårigheter att fysiskt kunna lyfta. Därav ska ugn och micro vara placerade för dessa behov. Exempelvis kan utdragbara hurtsar och skåp användas. Detta är nödvändigt för att nå en så hög grad av självständighet som möjligt för de boende.

Kök ska inredas med diskbänk och beredningsytor, kyl/frys samt plats för mikrovågsugn. Spis med fläkt och spisvakt, alternativt håll + ugn i högskåp.

Tillgänglighetsbehov anpassas utifrån aktuell byggnation och beslutas i samråd med socialförvaltningen redan vid projektering.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Ugn, spis och micro med vred i höjd så att det blir möjligt att använda både för långa, korta och rullstolsburen	Ska vara ”utan finesser” det vill säga enkla att förstå och hantera, vred är att föredra framför touchfunktion	
Spis med spisvakt		
Spis med vred	Touchfunktion och varnande ljud ska undvikas då dessa är svåra att hantera och utgör stressorer för personer med kognitiva funktionsnedsättningar	
El- och vattenförsörjning till köksenheten exklusive kylskåp/frys ska kunna brytas separat med nyckelförsedd brytare i lägenhetens elcentral		
Eluttag med inställbar timer ska finnas i gruppbestadens köksdel. Eluttag och timer ska kunna slås på/av via nyckel och kan med fördel placeras dolt. Avslagningen ska inte påverka eluttag, belysning eller kyl/frys		

Lägenheternas badrum

Det ska vara lätt att ta sig in och ut ur badrum för rullstolsburen och för personal. Två dörröppningar förordas där så är möjligt. Badrummet ska vara rymligt och medge vändradie för rullstol framför toalettstol och inom området för dusch och handfat. Arbetsmiljöverkets krav ska uppfyllas gällande minimimått för arbete vid båda sidor om toalettstolen samt handfatet. Tvättställ ska placeras så att personal kan arbeta från båda sidor av tvättstället. Fall mot golvbrunn anpassas till duschning i duschstol/duschvagn. Om tvättmaskin och torktumlare installeras ska dessa placeras i ergonomisk arbetshöjd och vara ”utan finesser”, det vill säga enkla att förstå och hantera, vred är att föredra framför touchfunktion. Vid nybyggnation skulle två lägenheter kunna planeras så att badrummet placeras och utformas så att det blir möjligt att på ett ergonomiskt riktigt sätt förflytta den boende med duschvagn in till badrummet och inom detsamma. En duschvagn har måtten 194 cm lång och 80 cm bred.

Problematiserande diskussion:

Diskussionen nedan kommer från de byggnationer och de erfarenheter som finns idag i Motala kommuns befintliga gruppboende. Exempelvis - ett mått på badrum som använts är 3.00 x 3.20 meter. Om två dörrar byggs kan dörrarna ha lite olika placeringar beroende på lägenhetens storlek. I någon bostad finns ett separat sovrum och ett annat har sovplats i öppenplanlösning i vardagsrum och kök. Separat sovrum är naturligtvis att föredra då det ger lägenheten en mindre institutionell prägel. Ett badrum om 3.0 x 3.0 meter kan fungera med duschvagn såväl som för rullstol och mobil duschstol och förflyttning med taklyft. Då får tvättpelare, om det väljs, plats i ett av hörnen utan att det tar av förflyttningsutrymmet. Ett annat exempel som idag finns är där badrummet är längre och smalare med måtten 3,40 x 2,70 meter. Det som förordas av kommunens personal är ett badrum om cirka 9 kvm. Om en gruppboende byggs för enbart rullstolsanvändare som klarar sig med mobil hygienstol är önskvärda mått 3,40 x 2.30 eller 2,20 x 2,70 inklusive två dörrar. Beroende på funktionsnedsättning kan badrummet som plats innebära stress för den boende vilket gör att exempelvis utfall mot personal kan förekomma. Ovanstående är därför förslag på byggnation kring badrum som lätt blir en utmanande plats för boende och personal när verksamheten är i gång.

Ett alternativ för framtida byggnation är att erbjuda en gemensam tvättstuga och enbart förbereda för tvättmaskin i lägenheterna. På så vis sparas rörelseutrymme och kostnad och den boende kan, tack vare förberedd vatten- och elinstallation, själv installera tvättmaskin om så önskas.

En möjlig tanke i kommande gruppboende är att bygga lägenheter med olika planlösning och till exempel ha två lägenheter med badrum som är större och resterande lägenheter med mindre badrum. En jämn fördelning av boende med olika vårdtyngd är eftersträvanvärt utifrån arbetstyngd för personal.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Yta badrum minst 7,3 kvm enligt SIS standard Höjd nivå, Utökad tillgänglighet	Bedömning av kvm-yta görs i relation till bedömd vårdtyngd.	

	Om två dörrar byggs behövs sannolikt större badrum. Två dörrar kan behövas för personalens säkerhet vid risk för utåtagerande beteende	
Tvättställ med framkant 60 cm från vägg och med flexibelt avlopp		
Stödhandtag, uppfällbara, vid WC-stol		
Fri öppningsbredd för dörr, minst 100 cm	Bredden behövs för att säkra en god arbetsmiljö om duschvagn och större mobila hygienstolar ska transporteras mellan sovrum och badrum.	OM det byggs för duschvagn ska duschslangen ha handtag vid munstycket
Spegel vid handfat ända ned till tvättställ	Spegeln ska fungera för både stående och sittande	
Stödhandtag i dusch		
Förvaringsskåp	För tex hygienartiklar	
Upphängning för duschdraperi		
Om en gemensam tvättstuga finns ska respektive lägenhet förberedas med framdragen el och avlopp för installation av tvättmaskin	På så vis kan hyresgäst själv installera tvättmaskin om så önskas	
Om två dörrar byggs kan den ena vara normal tillgänglighet	Två dörrar är för personalens säkerhet och med den bredden kan dörren också användas av rullstolsburen	

Lägenheternas hall

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Hall förses med kapphylla med ställbar höjd		

Medicinskåp i respektive lägenhet

Låsbart medicinskåp försett med loggbarhet och behörighetsstyrning bör vara kopplat till passersystemet, kan integreras i köksinredningen eller placeras i exempelvis hallen. I städskåpet är en vanlig placering i en gruppbostad då det inte syns där. Oavsett placeras skåpet så att det är lätt åtkomligt för personalen oavsett personalens kroppsbyggnad.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Medicinskåp med loggbarhet och behörighetsstyrning kopplat till passersystemet		

Personalutrymmen

Omklädningsrum

Ett omklädningsrum med separata omklädningsmöjligheter för personal av olika kön ska finnas och vara utrustade med låsbara klädsåp. Det ska finnas möjlighet att förvara arbetskläder och privata kläder separat. Vid planering av skåp ska säkras att extra skåp för vikarie/extra inkallad personal finns. Omklädningsrummet ska ha direkt anslutning till toalett och dusch.

Personalrum

Personalrum med enklare kök för beredning och förvaring av livsmedel ska finnas och vara dimensionerat så att arbetsmöten kan hållas med tio till tolv personer närvarande samtidigt. Personalrummet ska med fördel ligga lätt tillgängligt för samtliga boende.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Rummet ska vara dimensionerat så att arbetsmöten för 10-12 personer kan genomföras		
Dörr till personalrum ska ha dörr med fönster och rullgardin till dörrens fönster		
Eluttag med inställbar timer ska finnas vid arbetsbänk i personalutrymmet	Ska finnas för kaffebyggare, micro samt spis och ugn	

Personalrummet ska ligga lätt tillgängligt för de boende	Personalrummet kan med fördel placeras centralt i byggnaden	
Möjlighet till beredning och förvaring av mat, både torr – och kylvaror, ska finnas		

Expedition

En expedition ska finnas för dokumentation, samtal, bemanningsplanering och liknande administrativa sysslor. Kabelinstallation ska finnas som möjliggör uppkoppling till kommunens interna datanät och till internet med wifi från expeditionsrummet. Rummets ventilation och utformning ska vara anpassat för två arbetsplatser samt ha utrymme för arkivskåp och skrivare. Rekommenderad yta 10-15 kvm. Dörren till expeditionen ska ha tithåll. Expeditionen bör placeras centralt i byggnaden för att vara enkel att hitta för de boende.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Arbetsplats med normalnivå/grundläggande tillgänglighet		
Rekommenderad yta 10-15 kvm		
Med fördel placerad centralt i byggnaden		
Ventilation och utformning för två arbetsplatser	Plats för två mindre höj- och sänkbara skrivbord	

Jourrum/Vilrum

Ett mindre rum som kan användas som jourrum och/eller vilrum för personal ska finnas inom enheten. Jourrum, toalett och omklädningsrum bör ligga nära varandra. Rummet ska vara tillräckligt stort för att rymma en säng, ett mindre bord och en stol. Dörren till jourrummet ska ha tithåll samt egen utrymningsväg. Rummet ska utrustas med toalett och dusch så personal ej behöver passera verksamhetsutrymmen. Alternativt kan jourrum, toalett, dusch och omklädningsrum placeras i fil så att toalett och dusch nås från jourrummet.

Krav	Förklaring	Har uppfyllts/ej uppfyllts
Plats för en säng 90 cm, en stol och ett litet sängbord		

Dörren till jourrummet ska ha titthål		
Med fördel placerad centralt i byggnaden		
Jourrummet ska ha egen utrymningsväg		

Referenser

- Socialtjänstlagen, SoL
- Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, SOSFS 2002:9
- FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- Nationellt mål och inriktning för funktionshinderpolitiken
- Boverkets byggregler, BBR
- Plan och bygglagen, PBL
- Plan och byggförordningen, PBF
- Handbok - Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS, Socialstyrelsen, juni 2018
- Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning AFS 2020:1